

Creditnotes

Informatiebulletin voor kapitaalgoederenexporteurs, banken, internationaal opererende aannemingsbedrijven en ingenieursbureaus

Kredietcrisis: de stand van zaken

Seminar over duurzame energie en exportfinanciering

De Nederlandse Exportkredietverzekering en de concurrentie

Nieuwe subsidieregeling exportfinanciering voor China en India

De invloed van de kredietcrisis op de landen in Sub-Sahara Afrika

Hoewel bij het redigeren van Creditnotes de grootst mogelijke zorgvuldigheid wordt betracht bestaat altijd de mogelijkheid dat bepaalde informatie na verloop van tijd verouderd of niet juist meer is. Atradius is dan ook niet aansprakelijk voor de gevolgen van activiteiten die worden ondernomen op basis van deze uitgave.

Overname van artikelen is toegestaan, mits integraal en met bronvermelding ISSN 1386-7598.

Inhoudsopgave

Kredietcrisis: de stand van zaken

Faciliteit voor exportkrediet uitgebreid

Seminar over duurzame energie en exportfinanciering

De Nederlandse Exportkredietverzekering en de concurrentie

Nieuwe subsidieregeling exportfinanciering voor China en India

De invloed van de kredietcrisis op de landen in Sub-Sahara Afrika

Personeelswijzigingen

Landenbeleid

Kredietcrisis: de stand van zaken

Het rapporteren over de laatste stand van zaken betreffende de kredietcrisis is niet meer dan een momentopname van een bergafwaarts voortdenderend voertuig. De ontwikkelingen volgen elkaar in zo'n snel tempo op dat het nieuws van vandaag de berichten van gisteren al weer heeft ingehaald. Alleen al dat fenomeen, het tempo van de verslechtering, baart grote zorgen. Nog erger is de mate waarin de crisis zich uitbreidt en verdiept, en de onzekerheid over de afloop. Sommige analisten zien dit jaar een herstel, anderen voorspellen een slepende crisis die nog jaren aanhoudt. Niemand kan nu echter zinnige uitspraken doen over hoe deze depressie zich verder gaat ontwikkelen. Daarvoor is ze te uniek, in oorsprong en in dynamiek. Slechts de tijd zal leren of deze crisis ook historische dimensies krijgt.

Een aantal opmerkelijke ontwikkelingen is wel waarneembaar:

- De crisis is mondiaal. Geen enkele economie in de wereld kan zich eraan onttrekken. De ene economie lijkt de andere in de vrije val mee te sleuren via de teruggelopen in- en uitvoer van goederen en diensten. Dat de wereldhandel nog niet in volume daalt, is alleen te danken aan het groeipotentieel van de Aziatische landen maar ook die kunnen zich niet loskoppelen van de algehele vraaguitval. Dat maakt herstel nu ook zo moeilijk. Geen enkel land en geen enkele sector in de wereld is in staat om aan deze dramatische conjuncturomslag het hoofd te bieden. Zelfs de exporteurs van energie en grondstoffen ervaren nu grote liquiditeitsproblemen door de ingezakte prijzen op de wereldmarkt.
- De crisis is structureel. Alle overheidsmaatregelen die tegenwicht moeten bieden aan een diepe recessie zijn van zo'n omvang, dat de rol van de overheid in het eco-

nomisch besluitvormingsproces de komende tijd drastisch zal toenemen. Dit gebeurt via rechtstreekse interventies in sectoren (in de eerste plaats de financiële sector en de auto-industrie) maar ook door de hogere overheidsuitgaven om de economie op te peppen. Gelet op de betrekkelijk nationalistische aard van de maatregelen lijkt tevens aan de periode van globalisering in het bedrijfsleven een eind te zijn gekomen.

- De crisis is ingrijpend. De ineensstorting van de financiële markten heeft een desastreuze uitwerking op de reële economieën. De groeicijfers zijn in fors tempo neerwaarts bijgesteld en slechts de meest dynamische economieën blijft een krimp bespaard, zoals de recente IMF-prognose bevestigt. Negatieve groeicijfers van 2-4% over 2009 in de meeste industrielanden zijn ongekend in de laatste halve eeuw. We kunnen daarom zonder enige twijfel spreken van de diepste inzinking sinds de crisis van 1929.

Teleurstellend dit jaar is vooral de nieuwe ellende die uit de hoek van de financiële instellingen komt. Blijkbaar zijn nog lang niet alle slechte activa uit de boeken; volgens sommige analisten nog niet eens de helft. Overheden worstelen met de vraag over nieuwe steun: voor welke bedragen en in welke vorm? Steeds meer komt het op-richten van een bank voor slechte leningen in het vizier als laatste redmiddel voordat volledige nationalisatie van het bankwezen de kredietverlening weer kan vlot trekken. De bedragen die met deze steun gepaard gaan, zijn enorm en belasten de overheidsrekeningen voor generaties. In vrijwel alle landen zal het financieringstekort van de overheid in 2009 en 2010 fors toenemen en soms kritieke grenzen bereiken. In zo'n situatie doemt het gevaar op dat het bankenrisico omslaat in een soeverein risico: dat de financiële markten niet meer in staat of bereid zijn om bepaalde, minder kredietwaardige overheden te voorzien van de middelen om de nationale sectoren te ondersteunen. Dan heeft de kredietcrisis een nieuwe, zeer gevaarlijke dimensie bereikt: het risico dat nationale overheden die worden gezien als redder in de nood, in gebreke moeten blijven.

Er zijn in de eerste weken van 2009 wel voorzichtige tekenen die wijzen op een pril herstel van de interbancaire financiële markten, maar ook niet meer dan dat. Bedrijven, ook de financieel gezonde, hebben nog steeds de grootste moeite om aan externe middelen te komen. Het weer op gang komen van "normale" kredietverlening tussen de economische partijen is even belangrijk als het herstel van vertrouwen bij iedereen. Het één gaat niet zonder het ander. Alleen vertrouwen doet de huidige risicoaversie omslaan in een gezonde risicoappetijt. Vanzelfsprekend wordt dit vertrouwen meer op de proef gesteld naarmate economisch herstel langer uitblijft. De effecten van de conjuncturomslag op omzet, werkgelegenheid en faillissementen kunnen niet blijvend met kunstmatige overheidsacties worden verdoezeld; binnenkort wordt de crisis ook op de werkvloer tastbaar. Dan is de euforie van de lagere prijzen voor de consumenten voorbij en treedt ook bij de binnenlandse bestedingen een neerwaartse correctie op. Bovendien moet worden afgewacht of die prijsdaling niet doorschiet in een toestand van deflatie, die de consumenten nog meer verlamt (het wachten op lagere prijzen) maar ook schulden verder opblaast. Dat is wel het laatste waar de wereldeconomie nu behoefte aan heeft.

Atradius moet voor dit jaar en later rekening houden met ieder denkbaar scenario en gaat in elk geval uit van een uitzonderlijk sterke economische krimp in de industrielanden en een dramatisch verslechterend debiteurenrisico. Nederland scoort in de EU vooralsnog gemiddeld slecht maar als exportnatie bij uitstek zou het eindresultaat wel eens tegen kunnen vallen. Groot-Brittannië, Ierland en sommige markten in de mediterrane regio kampen met

nog grotere productiedalingen en met een huiveringwekkende toename van de staatsschuld. Lagere ratings voor het soevereine betalingsrisico weerspiegelen de verminderde kredietwaardigheid van deze economieën. De opkomende markten zijn het meest kwetsbaar in Midden- en Oost-Europa. Daar spelen niet alleen de directe gevolgen van de kredietcrisis een rol van betekenis maar veeleer de nalatenschap van een periode van overbesteding en grote onevenwichtigheden. Het aanpassingsproces zal er zeer moeizaam verlopen, met grote sociale en economische offers en waarschijnlijk politieke onrust. In de overige regio's van de wereld hangt het verloop van de economie eveneens af van de uitgangssituatie. In dat opzicht doet Azië het relatief beter dan de rest van de wereld. De meeste landen, China en India voorop, hebben voldoende reserves om de ingezakte economieën een bestedingsinjectie toe te dienen. Met meer importen kunnen deze markten dan nog enig tegengas geven aan de mondiale neergang, ofschoon ook de Aziatische economieën delen in de diepe malaise van hun exportproducten en het tij dus niet fundamenteel kunnen keren.

Meest recente economische prognose IMF

	reële BBP-groei 2009	correctie t.o.v. november
Wereld totaal	0,5	-1,7
Verenigde Staten	-1,6	-0,9
Eurozone	-2	-1,5
Japan	-2,6	-2,4
Ver. Koninkrijk	-2,8	-1,5
Rusland	-0,7	-4,2
China	6,7	-1,8
India	5,1	-1,2

Wilt u mee informatie over dit onderwerp dan kunt u contact opnemen met Paul Burger, Senior Economist op telnr. 020 553 2332 of per e-mail paul.burger@atradius.com.

Faciliteit voor exportkrediet uitgebreid

De exportkredietverzekeringsfaciliteit voor rekening van de Staat (EKV) is verruimd. Wouter Bos, de minister van Financiën, heeft aangekondigd dat de Nederlandse Staat ook voor bepaalde kortlopende exporttransacties naar Oost-Europese landen betalingsrisico's zal afdekken.

Voor transacties met langlopend krediet kon dit al. De reden voor de uitbreiding is dat er in de commerciële kredietverzekeringsmarkt onvoldoende capaciteit beschikbaar is voor export met kortlopend krediet van kapitaalgoederen en aannemerij.

Daarnaast wordt de regeling uitgebreid met een overheidsgarantie aan financiële instellingen die krediet verstrekken aan banken, die dat krediet op hun beurt aanwenden voor de financiering van exporttransacties. Atradius DSB zal de uitbreiding van EKV voor rekening van de Staat gaan uitvoeren.

Atradius DSB verzekert onder de EKV voor rekening van de Staat betalingsrisico's verbonden aan de export van kapitaalgoederen en aannemerij die niet door de particuliere markt kunnen worden gedragen. Door de kredietcrisis hebben de particuliere verzekeringsmarkt en de markt voor de financiering van bepaalde exporttransacties nu minder capaciteit. Uit gesprekken met exporteurs en banken blijkt dat vooral de particuliere markt voor een transac-

tiepolissen op een behoorlijk aantal Oost-Europese landen is weggevallen. De EKV zal dit deel voor de export van kapitaalgoederen en aannemerij tijdelijk overnemen tot de markt zich herstelt. Er zal steeds afzonderlijk worden beoordeeld of sprake is van een voor Atradius DSB en de Staat aanvaardbaar betalingsrisico. De landen waarvoor deze maatregel geldt zijn:

EU-landen: Estland, Letland, Litouwen, Hongarije, Roemenië, Bulgarije.

niet EU-landen: Rusland, Kazachstan, Servië.

Voor verzekering voor rekening van de Staat van kortlopende kredieten op de genoemde EU-landen is nog toestemming nodig van de Europese Commissie. Hierover zullen wij nader berichten.

Daarnaast is gebleken dat de particuliere verzekeringsmarkt nauwelijks meer capaciteit heeft voor zeer grote exporttransacties en transacties met een krediettermijn langer dan twee jaar naar hoge-inkomenslanden.

Daarom zijn tevens de volgende maatregelen genomen:

- Wij hebben in overleg met de Staat de grens, waarboven een exporttransactie naar hoge-inkomenslanden voor rekening van de Staat wordt verzekerd, verlaagd van € 250 miljoen naar € 100 miljoen.
- Tevens hebben wij in overleg met de Staat de kredietduur, waarboven een exporttransactie naar hoge-inkomenslanden voor rekening van de Staat wordt verzekerd, verlaagd van 36 maanden naar 24 maanden.

Voor andere dan hoge-inkomenslanden golden al aanzienlijk lagere grenswaarden om in aanmerking te komen voor verzekering voor rekening van de Staat.

Tot slot is gebleken dat als gevolg van de kredietcrisis de bankfinanciering van grotere exporttransacties lastiger is geworden. Banken krijgen de lange financiering voor dergelijke transacties in de huidige marktomstandigheden steeds moeilijker rond omdat kapitaalverschaffers aan deze banken, zoals institutionele beleggers, de vinger op de knip houden. Het ministerie van Financiën en Atradius DSB treffen nu voorbereidingen voor de afgifte van overheidsgaranties voor leningen aan banken die daarmee exporttransacties financieren. Ook hierover zullen wij nader berichten.

Wilt u mee informatie over dit onderwerp dan kunt u contact opnemen met Vinco David, Hoofd International Relations, Development & Marketing op telnr. 020 553 2333 of per e-mail Vinco.david@atradius.com.

Seminar over duurzame energie en exportfinanciering

Atradius DSB en Cleantech Holland hebben het initiatief genomen om op 31 maart a.s. in het kantoor van Atradius een seminar te organiseren met als thema: **Exportfinanciering voor duurzame energieprojecten.**

Cleantech Holland is het Nederlandse exportplatform voor duurzame technologische producten, concepten en innovaties. Het platform is in 2008 opgericht door de Vereniging FME-CWM, het ministerie van EZ en het ministerie van VROM.

Atradius DSB en Cleantech Holland willen tijdens dit seminar verschillende partijen bij elkaar brengen die zich bezighouden met duurzame energie. Het gaat daarbij om exporteurs, projectontwikkelaars, energieleveranciers en banken

Naast de verzekering van exportkredieten houdt Atradius DSB zich ook bezig met investeringsverzekeringen. Nederlandse bedrijven die investeren in bijvoorbeeld duurzame energieprojecten in het buitenland (met name in opkomende markten of ontwikkelingslanden) kunnen bij Atradius DSB de risico's afdekken die met deze investeringen gepaard gaan. Het gaat daarbij om het risico van onteigening, schade als gevolg van oorlog en het risico dat de opbrengsten van de investering niet toereikend zijn.

Het seminar begint met een ontvangst vanaf 14.00 uur. Na een korte inleiding door Johan Schrijver, de directeur van Atradius DSB, gaat de heer Van der Klein van het Energieonderzoek Centrum Nederland verder. Hij zal een beeld schetsen van het huidige energielandschap en ingaan op de overgang van fossiele naar duurzame energie.

Vervolgens zal de heer Bisschop, chairman van Ecofys International, een overzicht geven van de huidige stand van zaken op het gebied van duurzame energie in Nederland. Hij gaat in op de rol van Nederlandse bedrijven en bespreekt wat de mogelijkheden in het buitenland zijn. Victor Hoek van Atradius DSB zal uitleggen wat de mogelijkheden van kredietverzekering en investeringsverzekering zijn voor projecten op het gebied van duurzame energie.

Daan Dijk van de Rabobank zal tot slot een casestudy presenteren.

Het geheel wordt besloten met een borrel waarbij u in de gelegenheid wordt gesteld met de verschillende aanwezigen van gedachten te wisselen over de onderwerpen die tijdens het seminar aan bod zijn geweest en om kennis te maken met de medewerkers van Atradius DSB.

U kunt zich per e-mail (o.v.v. naam, adres en functie) aanmelden voor dit seminar bij Monique Duns van Atradius (monique.duns@atradius.com) t/m 25 maart.

Op de bladzijde hiernaast vindt u de officiële uitnodiging.

Alternatieve energiebronnen staan meer dan ooit in de belangstelling. Naast de zorg voor het milieu en het besef dat fossiele brandstoffen eindig zijn, speelt ook de sterke volatiliteit van energieprijzen hierbij een rol. Het ontwikkelen en exporteren van duurzame technologie biedt derhalve kansen voor Nederlandse ondernemingen. Reden voor Atradius en exportplatform Cleantech Holland (een initiatief van ondernemersorganisatie FME-CWM, het Ministerie van Economische Zaken en het Ministerie van VROM) om met een seminar de mogelijkheden van exportfinanciering voor duurzame energie projecten en kredietverzekering onder de aandacht te brengen. Tijdens het seminar willen wij organisaties (exporteurs, projectontwikkelaars, consulting engineers, energieleveranciers en banken) bij elkaar brengen die actief zijn op het terrein van duurzame energie. Het seminar vindt plaats bij Atradius in Amsterdam.

Duurzame energie en exportfinanciering Programma

14.00 uur	Ontvangst
14.30 uur	Johan Schrijver, <i>Directeur Atradius Dutch State Business</i> .
Welkomstwoord
14.40 uur	Dr. Cees van der Klein, <i>Adjunct Directeur Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN)</i> .
Hoe ziet het energielandschap anno 2009 eruit?
Wat zijn de uitdagingen van de transitie van fossiele naar duurzame energiebronnen?
15.05 uur	Dr. Freerk Bisschop, <i>Chairman Ecofys International bv</i> .
Duurzame technologie: De stand van zaken in Nederland.
Welke rol spelen Nederlandse bedrijven en wat hebben zij het buitenland te bieden?
15.30 uur	Victor Hoek, <i>Head of Project Finance Atradius Dutch State Business</i> .
Het verzekeren van exportfinancieringen voor duurzame projecten:
Wat komt daarbij kijken, wat zijn de mogelijkheden?
15.55 uur	Daan Dijk, <i>Adjunct Directeur MVO Rabobank Nederland</i> .
Casestudy van een duurzaam energie project
16.30 uur	Borrel

Het seminar is gratis toegankelijk.
U kunt t/m 25 maart uw aanmelding per email doorgeven aan:
monique.duns@atradius.com. (onder vermelding van postadres en functie).
Na registratie ontvangt u een bevestiging met een routebeschrijving.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met:
Monique Duns, telnr. 020 553 2329 of bovenstaand e-mailadres.

De Nederlandse Exportkredietverzekering en de concurrentie

Benchmarkrapport laat zien hoe Nederlandse faciliteit zich verhoudt tot staatskredietverzekering in andere landen.

De Nederlandse exportkredietverzekering (EKV) is voor een belangrijk deel gestoeld op de gedachte dat de Nederlandse exporteurs internationaal zoveel mogelijk onder gelijke voorwaarden moeten kunnen concurreren. Dat gebeurt onder andere door internationale afspraken in OESO-verband te maken over kernelementen van de exportkredietverzekering, zoals betalingsvoorwaarden, looptijden, rentes, premies en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Hiermee is een gelijk speelveld echter nog niet gegarandeerd. In de eerste plaats stellen internationale afspraken minimumeisen die op nationaal niveau strenger kunnen worden ingevuld. Bovendien zijn tal van onderwerpen niet internationaal geregeld, bijvoorbeeld het landenbeleid, buitenlands bestanddeel/nationaal belang en het risicobeleid. Tot slot zijn ook veel met Nederland concurrerende landen niet gebonden aan de internationale afspraken, zoals de opkomende economieën China, India en Brazilië, waardoor het gelijke speelveld in het geding komt. Kortom, er is veel ruimte op nationaal niveau om invulling te geven aan het beleid, en de wijze waarop dit wordt gedaan bepaalt in belangrijke mate of exporteurs onder gelijke voorwaarden kunnen concurreren met het buitenland.

Het doel

Om een beter inzicht te krijgen in de concurrentiepositie van de Nederlandse EKV hebben het Ministerie van Financiën en Atradius deze in kaart gebracht in verhouding met de voor Nederland belangrijkste economieën: het Verenigd Koninkrijk, België, Duitsland, Frankrijk, Spanje, Denemarken, Zweden, Italië en de Verenigde Staten. Ook is aandacht besteed aan de positie van de opkomende markten. De bedoeling is om deze exercitie jaarlijks te herhalen, zodat de ontwikkeling in de tijd kan worden waargenomen. De benchmark identificeert hoe het Nederlandse beleid zich verhoudt ten opzichte van de voor ons belangrijkste economieën, wat de impact daarvan is op de Nederlandse exporteurs, welke conclusies daaraan verbonden kunnen worden en welke acties nodig zijn om het gelijke speelveld te handhaven. Deze vergelijking is in eerste instantie gemaakt voor de exporteurs, verenigd in de Rijkscommissie, maar is natuurlijk ook voor de Staat en Atradius DSB van belang, omdat het inzicht verschaft in onze concurrentiepositie en de gebieden aangeeft waar verbetering nodig is.

De inhoud

De benchmark, die is uitgevoerd over het jaar 2007 schetst een breed beeld van de Staatgesteunde kredietverzekering in de benchmarklanden en gaat nader in op deelgebieden als landenbeleid, dekkingsbeleid (assortiment, buitenlands bestanddeel, lokale kosten, dekkingspercentages), premies en maatschappelijk verantwoord ondernemen.

De resultaten

De resultaten zijn in de Rijkscommissievergadering van december vorig jaar gepresenteerd. Uit de benchmark blijkt dat de Nederlandse EKV over de gehele linie genomen bestand is tegen de concurrentiedruk van de meeste andere ECAs. Voor het ene element geldt dat echter meer dan voor het andere. Zo presteert Atradius DSB sterk op de elementen assortiment, premies op traditionele (opkomende) ECA-markten en dekkingspercentage. Op het gebied van landenbeleid, premies op categorie 0-en 1-landen (de hoge-inkomenslanden) en buitenlands bestanddeel is er echter nog ruimte voor verbetering. Atradius DSB valt wat betreft maatschappelijk verantwoord ondernemen beslist niet uit de toon en behoort qua concurrentiepositie tot de middenmoot.

Uit deze benchmark volgen twee belangrijke acties. Ten eerste zal gekeken worden of op de deelgebieden waar de Nederlandse EKV minder scoort dan de concurrentie, verbetering mogelijk is en ten tweede zullen wij proberen de benchmark waar nodig uit te breiden en te verbeteren en exporteurs te betrekken bij de benchmark over 2008. Het voornemen is om de benchmark over 2008 in de eerste helft van 2009 te voltooien.

Wilt u mee informatie over dit onderwerp dan kunt u contact opnemen met Bert de Jongh, International Affairs & Insurance Specialist op telnr. 020 553 2084 of per e-mail bert.de.jongh@atradius.com.

Nieuwe subsidieregeling exportfinanciering voor China en India

Met de afschaffing van de ORET-regeling (Ontwikkelingsrelevante Exporttransacties) is ook de subsidie voor exportfinanciering naar China en India weggefallen.

Om in deze lacune te voorzien heeft het ministerie van Economische Zaken een nieuwe subsidieregeling opgesteld voor transacties naar deze twee belangrijke opkomende markten. De transacties die voor deze regeling in aanmerking komen moeten bijdragen aan de bevordering van een duurzame economische ontwikkeling. De te verkrijgen subsidie is voor 35% van het contractbedrag. Voor het restant (dus 65%) kan uw financier dekking van Atradius DSB krijgen. Verder kunnen wij ook dekking bieden voor het gehele fabricatierisico. Het niet-Nederlandse bestanddeel in de transactie mag ten hoogste 40% bedragen. (Bij overige transacties die Atradius DSB verzekert mag dit tot

50% gaan.) De faciliteit staat alleen open voor transacties die commercieel onhaalbaar zijn, en die met de subsidie wel financieel haalbaar gemaakt kunnen worden.

De faciliteit is in het bijzonder interessant voor kapitaal-goederenexporteurs en aannemers in de volgende sectoren:

China: energie, industrie en technologie, infrastructuur, water

India: agro-industrie, biotechnologie, bouw, gezondheidszorg, ITC, infrastructuur, logistiek

Overigens zal er ook voor andere opkomende en ontwikkelingslanden een nieuwe subsidieregeling komen. Hierover zullen wij in het volgende nummer berichten.

Meer weten?

Neem dan contact op met uw accountmanager.

De invloed van de kredietcrisis op de landen in Sub-Sahara Afrika

In de afgelopen jaren heeft Sub-Sahara Afrika een aaneensluitende periode van hoge economische groei gekend. Profiterend van de hoge grondstoffenprijzen, interesse van buitenlandse investeerders, schuldenkwijscheldingen/herstructureringen, goed macro-economisch beleid en binnenlandse dynamiek heeft een aantal landen een ongekennde groei laten zien. Was in de periode 1997 tot en met 2002 de gemiddelde economische groei 4,1%, in de periode 2003 tot en met 2007 was dit opgelopen tot 6,2%. In 2007 werd zelfs een groei van 6,7% geboekt. De groeicijfers per land lopen enorm uiteen; van -6,1% (Zimbabwe) tot 21,4% (Equatoriaal Guinee). Het waren vooral de grondstofexporterende landen, en dan vooral de olielanden, die de groei omhoog stuwden en de fragiele staten (een uitzondering daar gelaten) die de gemiddelde economische groei naar beneden trokken.

Maar ook Afrika kan zich niet onttrekken aan de gevolgen van de kredietcrisis. In de loop van 2008 liep de gemiddelde economische groei al terug en dit jaar zal de groei verder vertragen. De directe impact, via de bankensector, is beperkt te noemen. Afrikaanse banken bezitten nauwelijks "giftige" leningen, omdat de financiële sector in veel landen onderontwikkeld (op Zuid-Afrika na) is en er nauwelijks een markt voor afgeleide instrumenten bestaat. Van afschrijvingen op slechte activa is dan ook nauwelijks sprake. Wel is het mogelijk dat de bankensector in een land geraakt wordt door dalende aandelenkoersen en het teruglopen van de economische activiteit in het land. In een land als Nigeria waar de kredietgroei hoog was, kan het aantal slechte leningen in de portefeuille toenemen door de verslechterende economische omstandigheden.

Afrikaanse landen zullen eerder door de indirecte gevolgen van de kredietcrisis geraakt worden. Ten eerste zal de daling van de grondstoffenprijzen een aantal flink raken. Zo daalde de olieprijs van een recordniveau van \$ 147 per vat vorig jaar naar ongeveer \$ 45 per vat in de eerste weken van januari en daalde de prijs van koper van een piek van \$ 8.443 per ton naar minder dan \$ 1.590 per ton. Het aandeel van grondstoffen in de export is bij veel landen omvangrijk. Bij Angola, Equatoriaal Guinee, Gabon en Nigeria is bijvoorbeeld het aandeel van olie in de export respectievelijk 96%, 91,7%, 72,3% en 95%. Bij de grootste koperexporteur van Afrika, Zambia, maakt koper ongeveer 66,2% van de export uit. Op Gabon na hebben deze landen in de afgelopen jaren een flinke groei laten zien en zij zullen zeker getroffen worden door de lagere prijzen.

Daartegenover staat dat olie-importerende landen zullen profiteren van de lagere prijzen. Niet alleen de oliepunten schoten in de eerste helft van 2008 omhoog, maar ook de voedselprijzen lieten een sterke stijging zien. In diverse landen heeft deze combinatie een enorm effect gehad op de economie. De inflatie liep sterk op en de hoge import-

rekening resulteerde in hoge tekorten op de lopende rekening. De dalende koopkracht heeft in verschillende landen tot onlusten geleid. Ook hebben de Wereldbank en het IMF moeten bijspringen om tegemoet te komen aan de hoge kosten. Voor de olie-importerende landen zal de daling van de olieprijs dan ook als een zegen komen.

Ten tweede zullen de buitenlandse directe investeringen teruglopen. In 2007 trok Sub-Sahara Afrika een recordinstroom van \$ 53 mrd aan. Met name in de oliesector en de mijnbouw namen de investeringen flink toe. Nu de hausse op de grondstoffenmarkt over is, zal de animo voor deze sectoren afnemen. Diverse internationale mijnbouwbedrijven hebben reeds aangekondigd projecten uit te stellen of geheel af te lasten. Daarnaast hebben China en de Golfstaten flink geïnvesteerd en zullen deze landen door binnenlandse perikelen minder animo voor Afrika hebben. Tevens zullen overige kapitaalinstromen, zoals portefeuilleinvesteringen, geraakt worden. Dalende aandelenbeurzen en depreciërende munten wijzen reeds op een uitstroom van kapitaal. Landen die voor de financiering van hun tekort op de lopende rekening voor een groot deel afhankelijk zijn van kortlopende kapitaalstromen zullen zeker onder het risicomidgend gedrag van beleggers lijden. Zuid-Afrika, Mauritius en Kenia zijn bij uitstek gevoelig voor veranderingen in het sentiment.

Ten derde zullen de overboekingen van emigranten afnemen. Deze overboekingen hebben een grote invloed op de particuliere consumptie. Recessie in Europa en de Verenigde Staten, waar veel Afrikaanse immigranten zich bevinden, zal een neerwaarts effect op de consumptie hebben.

Tenslotte zal Afrika geraakt worden via toerisme. Door de mondiale economische malaise zal er minder vraag naar verre vakantiebestemmingen zijn. Het gevolg is dat landen minder harde valuta genereren en dat arbeidsplaatsen verloren zullen gaan in deze arbeidsintensieve sector. Populaire bestemmingen als Mauritius, Tanzania en Kenia zullen dit zeker merken.

Hoewel Sub-Sahara Afrika er vooralsnog redelijk voor staat, is het niet immuun voor de gevolgen van de kredietcrisis. Veel landen hebben de afgelopen jaren onder andere geprofiteerd van de grondstoffenhausse en hun fundamenten kunnen verbeteren. Het zijn dan ook de landen met een lage financieringsbehoefte, lage schuldenratio's, ruime buitenlandse deviezenvoorraad en die een redelijk gezond macro-economisch beleid hebben gevoerd, die beschikken over een buffer om deze storm te weerstaan. Maar ook hiervoor geldt dat de mondiale economische malaise niet te lang moet duren.

Wilt u mee informatie over dit onderwerp dan kunt u contact opnemen met Afke Zeilstra, Economist op telnr. 020 553 2873 of per e-mail afke.zeilstra@atradius.com.

Personeelwijzigingen

In december zijn twee nieuwe underwriters begonnen in het regioteam van Atradius DSB. De eerste is Suzanne Maugenest, die 27 jaar bij ABN AMRO heeft gewerkt in diverse functies en de tweede is Stephan Naber. Hij was hiervoor werkzaam bij de EVD.

Suzanne Maugenest

Stephan Naber

Met ingang van 15 februari wordt Robert Slijkerman de manager van het team Claims & Recoveries. Hij komt uit het regioteam waar hij Senior Underwriter was. Hij volgt Victor Hoek op die zich geheel is gaan wijden aan zijn functie als teamleader projectfinanciering.

Annemarie Herder verlaat Atradius DSB voor een functie aan de Hogeschool INHolland.

Landenbeleid voor ééntransactiepolissen ATRADIUS DUTCH STATE BUSINESS Situatie 10 februari 2009

Atradius Dutch State Business (Atradius DSB) verzekert in samenwerking met de Nederlandse Staat betalingsrisico's verbonden aan transacties van ondernemingen met buitenlandse afnemers. Voor inlichtingen over het landenbeleid kunt u zich wenden tot Jan Hoens, Afdeling Economic Research, Postbus 473, 1000 AL Amsterdam, telefoon 020 553 2709; telefax 020 553 2730 of email jan.hoens@atradius.com, of tot uw accountmanager.

U kunt ook kijken op www.atradius.com/nl/dutchstatebusiness

Deze informatie bevat slechts algemene richtlijnen over het Atradius DSB landenbeleid in een gecompliceerde vorm en is met de grootste zorgvuldigheid samengesteld. Het is mogelijk dat er veranderingen hebben plaatsgevonden na publicatie. Atradius DSB aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor eventuele fouten. Onze aansprakelijkheid beperkt zich tot de verplichtingen die voortvloeien uit onze verzekeringspolissen.

Middellang landenbeleid

Het beleid is van toepassing op bij de Nederlandse Staat herverzekerde ééntransactiepolissen met een krediettermijn van langer dan 12 maanden, alsmede contante aannemingswerken met een uitvoeringsduur langer dan 12 maanden.

Legenda

1. Geen beperkingen

Het maximaal gedekte percentage bedraagt 95 voor commerciële en 98 voor politieke risico's. In principe worden geen aanvullende zekerheden verlangd.

2. Voorwaardelijke zekerheidseis

Uitgangspunt is dat een zekerheidseis wordt verlangd – onherroepelijk accreditief (ILC), bankgarantie danwel overheidsgarantie. Indien uit zeer goede recente informatie blijkt dat het om een financieel sterke debiteur gaat, kan mogelijk ontheffing van de zekerheidseis worden verleend.

3. Onvoorwaardelijke zekerheidseis

Onherroepelijk accreditief (ILC), bankgarantie danwel overheidsgarantie. Hiervan wordt niet afgeweken. De precieze invulling van deze voorwaarde staat per land vermeld op www.atradius.com/nl/dutchstatebusiness

4. Van geval tot geval beoordeling

Iedere transactie wordt per geval door Atradius DSB op verzekeringsmogelijkheid beoordeeld.

5. Geen dekking

Onder de reguliere exportkredietverzekeringfaciliteit is geen dekking mogelijk. Onder de SENO/GOM faciliteiten zijn onder strikte condities dekkingsmogelijkheden beschikbaar. Ook voor kortlopende contante zaken zijn uitzonderingen mogelijk.

Restricties

- a. gereduceerd gedekt percentage
- b. verlengde wachtermijn
- c. speciale voorwaarden, raadpleeg uw accountmanager
- d. dekking opgeschort
- da dekkingsadviesituatie
- tc tekenclausule

In geval van verzekering van middellang krediet geldt een landenplafond. Het landenplafond is het theoretisch maximum dat de Staat in dekking wil nemen op een land. In praktijk kunnen er allerlei specifieke omstandigheden zijn waarom besloten wordt om dit landenplafond niet volledig op te vullen. Zo geldt voor ieder land waarvoor een landenplafond is vastgesteld een signaleringsplafond. Zodra het obligo op een land het signaleringsplafond bereikt, wordt samen met de Nederlandse Staat bezien of en hoe het landenplafond verder opgevuld kan worden. Ook wordt aangegeven welk gedeelte van het landenplafond reeds benut is (exclusief in behandeling zijnde aanvragen). Tevens zijn de middellange landenklassen vermeld voor het politieke risico, van 0 (zeer goed) tot en met 7 (slecht). De landenklasse is medebepalend voor de hoogte van de middellange premie en de hoogte van het landenplafond. Op landen voorzien van een (*) is sinds de datum van de voorafgaande publicatie van dit overzicht het beleid opnieuw vastgesteld. Dit hoeft niet noodzakelijkerwijs te betekenen dat het beleid dan is gewijzigd.

Nadere informatie en uitleg van begrippen kunt u vinden op www.atradius.com/nl/dutchstatebusiness

Definities

Absoluut landenplafond

Het absolute landenplafond is het harde plafond dat de maximale exposure aangeeft voor een land. Dit absolute plafond mag in principe niet worden overschreden, tenzij door de Minister van Financiën in overleg met de Staatssecretaris van Economische Zaken wordt besloten dat dit wel is toegestaan. In dat laatste geval zal een premieopslag van 10% van de landencomponent kredietrisicopremie in rekening worden gebracht.

Signaleringsplafonds

Wanneer door de acceptatie van een zaak het signaleringsplafond * wordt overschreden zal het landenbeleid opnieuw worden bezien. De Minister van Financiën besluit, na advisering van de Commissie Advisering Risicobeheer**, tegen welke voorwaarden resterende capaciteit kan worden geboden. In geval van aanhoudende grote politieke en/of economische risico's kan worden besloten deze capaciteit niet te bieden. Andersom kan bij ongewijzigde of verbeterde omstandigheden capaciteit tegen de reeds geldende voorwaarden worden geboden.

Dekkingsadviesituatie

Een dekkingsadviesituatie ontstaat door capaciteitsgebrek op een bepaald land. Een dekkingsadvies is geen verplichting voor de staat om een verzekering af te geven. Het is alleen een verzekeringstechnische beoordeling van een transactie. Indien op een later tijdstip weer ruimte ontstaat, zal de transactie opnieuw beoordeeld worden tegen de dan geldende voorwaarden, voordat eventueel een polis zal worden uitgereikt.

Tekenclausule

Een tekenclausule bij een nog niet getekend contract houdt in dat de verzekerde het contract niet mag tekenen voordat schriftelijke goedkeuring van Atradius DSB is verkregen. Een tekenclausule bij een getekend contract dat nog niet in werking is getreden en waarvoor een handeling van de verzekerde noodzakelijk is, houdt in dat deze handeling niet mag worden verricht dan na schriftelijke goedkeuring van Atradius DSB.

DSA/DSF

Nederland onderschrijft de IMF/Wereldbank uitgangspunten ten aanzien van de schuldhoudbaarheid van ontwikkelingslanden (Debt Sustainability Analysis, Debt Sustainability Framework). Dit betekent dat overheidskopers in deze landen slechts onder beperkende voorwaarden (de "concessionaliteitseis" en "good governance"-toets) nieuwe schulden mogen aangaan. In de kolom DSA/DSF is aangegeven, indien van toepassing, hoe groot deze concessionaliteit dient te zijn. Neem voor alle zaken waar de kolom DSA/DSF gevuld is contact op met uw accountmanager, want er zijn uitzonderingen op de concessionaliteitseis mogelijk.

* Relevant voor het bepalen van de overschrijding is het maximum-schade bedrag, niet het contractbedrag

** De leden van de deze commissie zijn vertegenwoordigers van het Ministerie van Financiën, Atradius DSB, het Ministerie van Economische Zaken en het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

LAND	beleid	restricties	landen klasse	landenplafond (mln euro)	signaleringsplafond (mln euro)	benut (mln euro) per 31-12-2008	DSA/DSF
Afghanistan	5		7				J, 60%
Albanie	3		6	1000	100	20	J, 35%
Algerije	2		3	1500	1150	2	
Andorra	4		2				
Angola	3,						
	contante zaken	olie/gas: 2	6	500	400	22	
Anguilla	4		6				
Antarctica	4		6				
Antigua en Barbuda	5		6				
Argentinië	5		7				
Armenië	5		6				J, 35%
Aruba		c	4	68	50	1	
Australië	1		0				
Azerbeidzjan	2, 4		5	1000	100	5	
Azoren	1		2				
Bahama's	1		3	500	125	0	
Bahrein	1		2	2000	600	3	
Bangladesh	3, 4	a(90%), tc	6	1000	500	0	
Barbados	1		4	500	100	50	
België	1		0				
Belize	5		6				
Benin	5		6				J, 35%
Bermuda	4		5				
Bhoutan	4		6	500	100	0	J, 35%

LAND	beleid	restricties	landen klasse	landenplafond (mln euro)	signaleringsplafond (mln euro)	benut (mln euro) per 31-12-2008	DSA/DSF
Boeroendi	5		7				J, 35%
Bolivia	5		7				
Bosnië-Herzegowina	5		7				
Botswana	1		2	2000	350	0	
Bouvet eiland	1		1				
Brazilië	1		3	2000	1500	32	
Brits Ter. Indische Oceaan	4		6				
Brunei	1		2	500	100	0	
Bulgarije	2, 4		4	1500	1150	1	
Burkina Faso	5		7				J, 35%
Cambodja	5		6				J, 35%
Canada	1		0				
Canarische Eilanden	1		1				
Centraal Afrikaanse Rep	5		7				J, 50%
Chili	1		2	2000	1500	0	
China	2	b(6m)	2	2000	1500	576	
Christmas Eiland	1		1				
Cocos (Keeling) Eilanden	1		1				
Colombia	2		4	1500	1150	9	
Comoro Eilanden	5		7				J, 35%
Congo Kinshasa	5		7				J, 35%
Congo Brazzaville	5		7				J, 50%
Cook Eilanden	5		7				
Costa Rica	2		3	1500	550	0	
Cuba	5		7				
Cyprus		c	0	2000	500	389	
Denemarken	1		0				
Djibouti	4		6	500	50	10	
Dominica	5		6				
Dominicaanse Republiek	3		5	1000	150	66	
Duitsland	1		0				
Ecuador	5		7				
Egypte	2, 3	b(9m)	4	1500	1150	40	
El Salvador	2		4	1500	300	32	
Equatoriaal Guinee	5		7				
Eritrea	5		7				J, 35%
Estland*	2, 4		3	1500	450	0	
Ethiopië	5		7				J, 35%
Falkland Eilanden	4		5				
Faroër Eilanden	1		1				
Fidzji Eilanden	3, 4		4	500	50	0	
Filippijnen	2		4	1000	150	16	
Finland	1		0				
Frankrijk	1		0				
Frans Polynesië	4		5				
Frans Zuidelijke en Zuidpoolgebieden	4		5				
Gabon	5		6				
Gambia	5		7				J, 45%
Georgië	5		6				
Ghana		d	6				J, 35%
Gibraltar	4		3				
Goeam	1		1				
Grenada	5		6				J, 35%
Griekenland	1		0				
Groenland	1		1				
Groot Britannië	1		0				
Guadeloupe	1		1				
Guatemala	3	a (90%)	5	1000	550	10	
Guinee	5		7				J, 35%
Guinee Bissau	5		7				J, 50%
Guyana	5		7				J, 35%
Guyana Frans	1		1				
Haiti	5		7				J, 35%
Heard/ McDonald Eil.	1		1				
Honduras	5		6				J, 35%
Hongarije*	4		4	1500	1150	0	
Hongkong	2		1	2000	1500	0	
Ierland	1		0				
India	1	b(6m)	3	2000	1500	13	
Indonesië	3	da	5	1500		1200	
Irak	4	c**	7				
Iran	3, 4; olie/petrochemie: 2	tc,a,c,da	6	30 jaarplafond			ruimte beperkt
Israël	1		3	1500	1150	13	
Italië	1		0				
Ivoorkust	5		7				J, 35%
Jamaica	3	a(90%)	6	1000	250	32	
Japan	1		0				
Jemen	3, 4		6	1000	100	3	J, 35%
Jordanië	3		5	1000	750	0	
Kaaiman Eilanden	4		5				
Kaap Verdïe	5		5				J, 35%
Kameroen	5		6				J, 35%

** Irak: geen transferdekking

Landenbeleid voor ééntransactiepolissen ATRADIUS DUTCH STATE BUSINESS Situatie 10 februari 2009

Legenda

1. Geen beperkingen

Het maximaal gedekte percentage bedraagt 95 voor commerciële en 98 voor politieke risico's. In principe worden geen aanvullende zekerheden verlangd.

2. Voorwaardelijke zekerheidseis

Uitgangspunt is dat een zekerheidseis wordt verlangd – onherroepelijk accreditief (ILC), bankgarantie danwel overheidsgarantie. Indien uit zeer goede recente informatie blijkt dat het om een financieel sterke debiteur gaat, kan mogelijk ontheffing van de zekerheidseis worden verleend.

3. Onvoorwaardelijke zekerheidseis

Onherroepelijk accreditief (ILC), bankgarantie danwel overheidsgarantie. Hiervan wordt niet afgeweken. De precieze invulling van deze voorwaarde staat per land vermeld op www.atradius.com/nl/dutchstatebusiness

4. Van geval tot geval beoordeling

Iedere transactie wordt per geval door Atradius DSB op verzekeringsmogelijkheid beoordeeld.

5. Geen dekking

Onder de reguliere exportkredietverzekeringfaciliteit is geen dekking mogelijk. Onder de SENO/GOM faciliteiten zijn onder strikte condities dekkingsmogelijkheden beschikbaar. Ook voor kortlopende contante zaken zijn uitzonderingen mogelijk.

Restricties

- a gereduceerd gedekt percentage
- b verlengde wachtermijn
- c speciale voorwaarden, raadpleeg uw accountmanager
- d dekking opgeschort
- da dekkingsadviesituatie
- tc tekenclausule

LAND	beleid	restricties	landen klasse	landenplafond (mln euro)	signaleringsplafond (mln euro)	benut (mln euro) per 31-12-2008	DSA/DSF
Kazachstan	3; olie gas: 2		4	1500	1150	40	
Kenia	5		6				
Kiribati	1		4	500	50	0	
Koeweit	1		2	2000	1500	10	
Kosovo	5		7				
Kroatië*	2		5	1500	1150	11	
Kyrgyzstan	5		7				J, 45%
Laos	5		7				J, 35%
Lesotho	5		5				J, 35%
Letland*	2, 4		4	1500	700	0	
Libanon	3, 4	max 36 mnd	7	500	150	0	
Liberia	5		7				J, 100%
Libië	5		6				
Liechtenstein	4		1				
Litouwen*	2, 4		3	1500	1000	0	
Luxemburg	1		0				
Macao	4		2				
Macedonië (fyrom)	3,4		5	1000	150	0	
Madagascar	5		6				J, 35%
Madeira	1		2				
Malawi	5		7				J, 35%
Malediven	2,3,4		6	500	75	41	
Maleisië	2		2	2000	1500	40	
Mali	5		6				J, 35%
Malta	1		0	2000	450	0	
Marokko	2		3	1500	1150	852	
Marokko Spaans (Ceuta/Melilla)	1		1				
Marshall Eilanden	1		4	500	50	0	
Martinique	1		1				
Mauretanië	5		7				J, 35%
Mauritius	1		3	1500	250	0	
Mayotte	4		5				
Mexico	1		2	2000	1500	583	
Micronesië	1		4	500	50	0	
Moldavië	5		7				J, 35%
Monaco	4		1				
Mongolië	4		6	500	25	0	J, 35%
Montenegro	5		6				
Montserrat	5		7				
Mozambique	5		6				J, 35%
Myanmar (Birma)	5		7				J, 35%
Namibië	1		3	500	150	0	
Nauru	4		5				
Nederlandse Antillen		c	5	182	100	0	
Nepal	5		7				J, 35%
Nicaragua	5		7				J, 35%
Nieuw Caledonië	4		5				
Nieuw Zeeland	1		0				
Niger	5		7				J, 50%
Nigeria	3,4						
	contante zaken olie/gas: 2		6	1000	200	30	
Niue	5		7				
Noord-Korea	5		7				
Noordelijke Marianen	4		5				

LAND	beleid	restricties	landen klasse	landenplafond (mln euro)	signaleringsplafond (mln euro)	benut (mln euro) per 31-12-2008	DSA/DSF
Noorwegen	1		0				
Norfolk eiland	1		1				
Oeganda	5		7				J, 35%
Oekraïne*		d	6				
Oezbekistan		d	6				
Oman	1		2	2000	1000	14	
Oost-Timor	5		7				J, 35%
Oostenrijk	1		0				
Pakistan	5		6				
Palau	4		5				
Panama	2		3	1500	200	48	
Papoea Nieuw Guinea	2		5	1000	75	0	
Paraguay	5		5				
Peru	2		3	1500	1150	1	
Pitcairn Eiland	4		6				
Polen	2		2	2000	1500	161	
Porto Rico	1		1				
Portugal	1		0				
Qatar	1		2	2000	1500	141	
Réunion	1		1				
Roemenië	2, 4		3	1500	1150	24	
Rusland	2; bank + part.: 4		3	2000	1000	528	
Rwanda	5		7				J, 50%
Salomons Eilanden	5		7				J, 35%
Samoa-Amerikaans	1		1				
Samoa Eilanden	5		6				
San Marino	4		1				
Saoedi Arabië	2	b(6m)	2	2000	1500	170	
Saô Tomé en Príncipe	5		7				J, 50%
Senegal	3	b(6m)	6	1000	250	0	J, 35%
Servië	3, 4		7	500	100	52	
Seychellen	5		7				
Sierra Leone	5		7				J, 35%
Singapore*	1		0	2000	1500	159	
Slovenië	1		0	2000	1050	0	
Slowakije*	2		0	2000	1500	0	
Soedan	5		7				J, 35%
Somalië	5		7				J, 35%
South Georgia/Sandwich Eilanden	4		5				
Spanje	1		0				
Sri Lanka*	5		6				
St. Helena	4	a(90%)	5				
St. Kitts-Nevis	5		7				
St. Lucia	1		4	500	50	0	
St. Pierre et Miquelon	4		5				
St. Vincent en de Grenadinen	5		5				
Suriname	5		7				
Svalbard en Jan Mayen	1		1				
Swaziland	1		6	500	50	0	
Syrië	3, 4	a(90%), b(6m)	7	500	400	0	
Tadzjikistan	5		7				J, 35%
Taiwan	1		1	2000	1500	0	
Tanzania	3	c	6	1000	75	0	J, 50%
Thailand	2		3	2000	1500	0	
Toerkmenistan	5		6				
Togo	5		7				J, 35%
Tokelau	1		2				
Tonga Eilanden	5		4				J, 35%
Trinidad en Tobago	1		2	2000	1000	7	
Tsjaad	5		7				J, 35%
Tsjechië	2		0	2000	1500	0	
Tunesië	1		3	1500	1100	2	
Turkije	2, 4		4	1500	1150	243	
Turks en Caicos Eilanden	4		5				
Tuvalu	4		5				
Uruguay	3		4	1500	100	0	
VAE	1	c	2	2000	1500	1270	
Vanuaatu	1		4	500	50	0	
Vaticaanstad	4		1				
Venezuela	5		6				
Verenigde Staten	1		0				
Vietnam	3		4	1500	1150	68	
Virgin Eilanden (Brits)	4		6				
Virgin Eilanden (U.S.A.)	4		6				
Wallis en Futuna	4		5				
Westelijke Sahara	5		7				
Witrusland	5		7				
IJsland*		d	0				
Zambia	5		6				J, 35%
Zimbabwe	5		7				
Zuid Afrika	2		3	1500	1150	40	
Zuid Korea	2		0	2000	1500	81	
Zweden	1		0				
Zwitserland	1		0				

